

היום נלמד בעזרת ה':

קידושין דף לו

למדנו בעמוד הקודם: איסי בן יהודה פוטר נשים מהלאו של עשיית 'קרחה' בראש. הגמרא ביארה את הטעם של איסי בן יהודה משום שנאמר באיסור קרחה "בָּנִים אֲתֶם לִי-הִנֵּה אֶלְהִיכֶם" בנים ולא בנות. הגמרא מביאה טעמים נוספים בביאור דעתו של איסי בן יהודה:

הפסוקים בהרחבה להבנת הסוגיא:

{א} וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֶל מֹשֶׁה אָמַר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אֶהֱרֹן וְאִמְרַתְּ אֲלֵהֶם לִנְפֹשׁ לֹא יִטְמָא בְּעַמִּיּוֹ: {ב} כִּי אִם לְשֹׂאֲרוֹ הַקָּרֵב אֵלָיו לְאִמּוֹ וּלְאִבּוֹ וּלְכֵנּוֹ וּלְכַתּוֹ וּלְאֶחָיו: {ג} וְלֹאֲחָתָן הַבְּתוּלָה הַקְּרוּבָה אֵלָיו אֲשֶׁר לֹא הִיְתֵה לְאִישׁ לָהּ יִטְמָא: {ד} לֹא יִטְמָא בְּעַל בְּעַמִּיּוֹ לְהַחֲלוֹ: {ה} לֹא יִקְרְחוּ קְרָחָה בְּרֵאשִׁים וּפְאֵת זָקֵנָם לֹא יִגְלְחוּ וּבְכֻשָׁרָם לֹא יִשְׂרְטוּ שְׂרָטָה:

אביי אמר: נאמר 'קרחה' בישראל (בפרשת ראה) "בָּנִים אֲתֶם לִי-הִנֵּה אֶלְהִיכֶם לֹא תִתְגַּדְדוּ וְלֹא תִשְׂמְרוּ קְרָחָה בֵּין עֵינֵיכֶם לְמֵת", ונאמר 'קרחה' בכהנים (בפרשת אמור) "לֹא יִקְרְחוּ קְרָחָה בְּרֵאשִׁים וּפְאֵת זָקֵנָם לֹא יִגְלְחוּ וּבְכֻשָׁרָם לֹא יִשְׂרְטוּ שְׂרָטָה". ובכהנים נאמר בתחילת הפרשה שם "וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֶל מֹשֶׁה אָמַר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אֶהֱרֹן" דוקא 'בני אהרון' מצווים בכך ולא 'בנות אהרון'. ואם כן לומדים גזירה-שוה כמו שבכהנים בנות הכהנים מותרות ב'קרחה' כך גם בישראל הנשים מותרות ב'קרחה'.

קושיא: ואי סבירא לן דכי כתיב וכו': בפרשת אמור נאמר בתחילה 'בְּנֵי אֶהֱרֹן', ואז נאמר איסור טומאה לסתם אנשים, לאחר מכן נאמרה מצות טומאה לקרובים, ולאחר מכן נאמר איסור קרחה.

ה'גזירה שוה' הנ"ל מתבססת על ההנחה שהפסוק הראשון של הפרשה שבו נאמר 'בְּנֵי אֶהְרֹן' (ולא בנות אהרון) הולך על כל הפרשה, ולא רק על הדין הראשון של איסור טומאה. כי היה מקום לומר שרק לגבי איסור טומאה נאמר 'בְּנֵי אֶהְרֹן' ולא לגבי איסור 'קרחה'. משום שלאחר איסור טומאה לסתם אנשים, כתובה המצוה לכהן להיטמא לקרובים (שנאמר 'לָהּ יִטְמָא'). ואם כן המצוה הזו מפסיקה בין 'בְּנֵי אֶהְרֹן' שנאמרו סמוך לאיסור טומאה ל-איסור קרחה שנאמר לאחריה.

אך אם כן קשה: לא היה צריך לכתוב את איסור קרחה בישראל (בפרשת ראה שנכתבה לאחר פרשת אמור) והיינו יודעים אותו בקל וחומר מכהנים: אם בכהנים שיש להם מצות יתירות על ישראל - האיסור של קרחה הוא רק לאנשים ולא לנשים, קל וחומר לישראל שהם יותר קלים מכהנים שלא יהא בהם איסור לנשים.

תירוץ: אי לאו גזירה שוה: אם לא היה כתוב 'קרחה' בישראל, ולא היתה לנו גזירה -שוה ללמוד איסור קרחה בישראל מכהנים. גם לא היינו יכולים ללמוד אותו בקל וחומר מכהנים. כי היינו אומרים שבאמת אפילו נשות הכהנים אסורות ב'קרחה'! משום שהיינו אומרים שמצות טומאה לקרובים 'הפסיקה את הענין' של 'בְּנֵי אֶהְרֹן' שנאמר בתחילת הפרשה, ואם כן אין לנו מקור ללימוד 'בני אהרון ולא בנות אהרון' על איסור קרחה, וממילא גם לא בישראל.

ולכן צריך את הגזירה שוה מישראל. ואין לומר ש'הפסיק הענין', משום שלאחר שיש גזירה שוה - בהכרח שהיא באה ללמוד משהו מכהנים אל ישראל. ומה היא באה ללמד? בהכרח שלא אומרים 'הפסיק הענין', אלא 'בני אהרון ולא בנות אהרון' הולך גם על איסור קרחה.

קושיא: השתא נמי נימא וכו': גם לאחר שיש גזירה שוה, עדיין אין הכרח ש'לא הפסיק הענין'. כי אפשר לומר שכן הפסיק הענין, והגזירה שוה מישראל נצרכת לדבר אחר כדלהלן:

הגמרא מביאה ברייתא. בתחילה הברייתא מבארת את הצורך לכתוב א. לא יקרחו ב. קרחה. ג. בראשם. לאחר מכן היא מבארת את הגזירה שוה 'קרחה קרחה'.

יכול אפילו קרח ארבע וחמש: מהמילים 'לא יקרחו' היינו לומדים שאם קרח בבת אחת ארבע או חמש קרחות - יהיה חייב רק פעם אחת מלקות. ועל כך מלמד 'קרחה' שחייב על כל קרחה וקרחה.

בראשם מה תלמוד לומר: נאמר בישראל 'ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת'. ולכן היה מקום לחשוב שהאיסור קרחה אצל כהנים הוא רק בין העיניים ולא בכל הראש, ועל כך מלמד 'בראשם' שנאמר בכהנים. ועדיין היינו חושבים שכל זה רק בכהנים ולא בישראל (כי הם חמורים יותר מישראל, ואם כן בישראל יהיה חייב רק בין העיניים), ועל כך מלמדת הגזירה שוה 'קרחה קרחה'. ועכשיו לומדים את הגזירה שוה גם לצד השני: מישראל לכהנים - שכל האיסור קרחה הוא דוקא למת (שנאמר בישראל 'למת').

תירוץ: אם כן נכתוב קרא 'קרח': היה צריך להיות כתבו בישראל ובכהנים 'לא יקרחו קרח' בשביל הגזירה שווה הנ"ל. ומכך שכתבו בשניהם 'קרחה' לומדים גזירה שוה נוספת ישראל מכהנים (של 'בני אהרון' ולא בנות אהרון) שנשים פטורות.

רבא אמר: נאמר בקרחה "ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת" ונאמר בתפילין "והיו לטוטפת בין עיניכם". כמו שבתפילין נשים פטורות (כפי שלמדנו לעיל) כך גם באיסור קרחה הם פטורות.

הגמרא מבארת מדוע רבא לא אמר כאביי, וכן להיפך:

'קרח קרחה' לא משמע ליה: הוא לא סובר את הלימוד הזה.

תפילין גופייהו מהכא גמר לה: הגזירה שווה של 'בין עיניכם' נצרכת בשביל ללמד שמקום תפילין הוא לא ממש בין העיניים על המצת, אלא על השערות שמעל בין העיניים. כי כמו שקרחה היא בהכרח בשערות שמעל בין העיניים, כך גם מקום הנחת תפילין.

ובין לאביי ובין לרבא: הם לא לומדים שהמקור של איסי בן יהודה הוא מ'בני אדם לי-הנה אלהיכם' (כמו הגמרא לעיל). אם כן מה הם ילמדו מהמלים הללו?

מאי ואומר: מדוע הוצרך רבי מאיר להביא ארבעה מקורות לדבריו?

תירוץ: מהפסוק הראשון היה מקום לחשוב שדוקא כשהם חוטאים מתוך שטות הם נקראים בנים, ולכן הם נקראים בפסוק 'בנים סכלים'. אבל כאשר אין בהם נאמנות דהיינו כשהם חוטאים בדעת - אולי הם לא נקראים בנים? ועל כך מלמד הפסוק השני.

ועדיין היה מקום לחשוב שכאשר הם עובדים עבודה זרה הם כבר לא נקראים בנים. ועל כך מלמד הפסוק השלישי שהם נקראים 'בנים משחיתים'.

ועדיין היה מקום לומר שהם נקראים 'בנים משחיתים' לעולם! וגם אם הם יחזרו בתשובה הם לא ישובו להיות 'בנים מעולים'. על כך מלמד הפסוק האחרון שלאחר שיעשו תשובה הם נקראים 'בני א-ל חי'.

משנה: **סימיה:** הבעלים סומכים את ידיהם על ראש הקרבן לפני שחיתו. **תנופה:** יש קרבנות הטעונים תנופה, דהיינו שהדבר הטעון תנופה נמצא בידיו של הבעלים והכהן מניח את ידו תחת ידי הבעלים ומוליך ומביא מעלה ומוריד. **הגשה:** יש קרבנות שצריך להגיש אותם אל קרן המזבח. **קמיצה:** הכהן חופן בתוך המנחה וקומץ ממנה ומקטיר את הקומץ על המזבח. **הקטרה:** שריפת הקרבנות על המזבח. **מליקה:** את קרבנות העוף לא היו שוחטים כמו קרבן בהמה, אלא הכהן מולק בצפורנו את העוף מהעורף. **קבלה:** קבלת דם הקרבן בכלי. **הזאה:** הזאה מדם הקרבן על המזבח.

הסימיות וכו': אשה אינה סומכת ואינה מניפה, ואינה מגישה את המנחה אפילו אם היא כהנת, ואינה קומצת ומקטרת, ואינה מולקת עוף, ואינה מקבלת דם, ואינה מזה דם חטאת העוף, חוץ מסוטה ונזירה שהן מניפות בעצמן, לפי שמנחתן טעונה הנפה ע"י הבעלים.

גמרא: הגמ' מביאה פסוקים מהם לומדים שכל הנ"ל לא נוהג בנשים:

סימיות: שנאמר "דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אָדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם קֶרְבָּן לַיהוָה מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבְּקָר וּמִן הַצֹּאן תִּקְרִיבוּ אֶת קֶרְבַּנְכֶם... וְסַמֵּךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֵלָה וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו".

תנופות: "דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הַמִּקְרִיב אֶת זִבְחַ שְׁלָמָיו לַיהוָה יָבִיא אֶת קֶרְבָּנוֹ לַיהוָה מִזִּבְחַ שְׁלָמָיו"... יָדָיו תְּבִיאֶנָּה אֶת אֲשֵׁי יְהוָה אֶת הַחֶלֶב עַל הַחֹזֶה יְבִיאֶנּוּ אֶת הַחֹזֶה לְהַנִּיף אֹתוֹ תְּנוּפָה לְפָנֵי יְהוָה".

הגשות: "וְזֹאת תֹּרַת הַמִּנְחָה הַקֹּרֵב אֹתָהּ בְּנֵי אֶהְרֹן לְפָנֵי יְהוָה אֶל פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ".

קמיצות: "וְהִבִּיאָה אֶל בְּנֵי אֶהְרֹן הַכֹּהֲנִים וְקִמְצוּ מִשֶּׁם מְלֵא קִמְצוֹ מִסְּלֵתָהּ וּמִשְׁמֶנָּה עַל כָּל לִבְנֵתָהּ וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת אֲזִקְרָתָהּ הַמִּזְבְּחָה אֲשֶׁה רִיחַ נִיחַח לַיהוָה".

הקטרות: "וְהִקְטִירוּ אֹתוֹ בְּנֵי אֶהֱרֹן הַמִּזְבֵּחַ עַל הָעֹלָה אֲשֶׁר עַל הָעֶצִים אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ אֲשֶׁה רִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה".

המליקות: שנאמר "וְהִקְרִיבוּ הַכֹּהֵן אֶל הַמִּזְבֵּחַ וּמִלֶּקֶת אֶת רֹאשׁוֹ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַהּ וּבִנְמֻצָה דָּמוֹ עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ", הפסוק הקיש מליקה להקטרה, כשם שהקטרה אינה נוהגת בנשים כך מליקה.

הקבלות: "וַיִּשְׁחַט אֶת כֶּן הַבָּקָר לִפְנֵי יְהוָה וְהִקְרִיבוּ בְנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם וַיִּזְרְקוּ אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר פָּתַח אֶהֱל מוֹעֵד", "וְהִקְרִיבוּ" זו קבלת הדם.

והזאות: שאלה: הזאה דהיכא? על איזה הזאה אמרה המשנה שאינה נוהגת בנשים?

אי דפרה: אי אפשר לומר שמדובר בהזאת דם פרה אדומה, שהרי נאמר "וַיִּלְקַח אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן מִדְּמָהּ בְּאֶצְבָּעוֹ וְהִזָּה אֶל נֶכַח פְּנֵי אֶהֱל מוֹעֵד מִדְּמָהּ שִׁבְעַת פְּעָמִים", דהיינו שאפילו שאר כהנים פסולים להזות מדמה ורק אלעזר כשר, וכל שכן שנשים פסולות בה והמשנה לא היתה צריכה לומר זאת.

ואי דפנים: ואי אפשר לומר שמדובר בהזאת פנים, כלומר הזאה על הפרוכת ומזבח הזהב, שהרי נאמר "וַיִּלְקַח הַכֹּהֵן הַמְּשִׁיחַ מִדָּם הַפָּר וַיְהִי אֹתוֹ אֶל אֶהֱל מוֹעֵד", דהיינו שאפילו כהן הדיוט פסול בזה וכל שכן שנשים פסולות, והמשנה לא היתה צריכה לומר זאת.

אלא הזאה דבן עוף: אלא מדובר בהזאת דם חטאת העוף, שנאמר "וְהִזָּה מִדָּם הַחֲטָאתָ עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ", ועל אומרת המשנה שנשים פסולות להזות ולומדים זאת מק"ו - ומה בן צאן (= עולת בהמה) שלמרות שמותר לזר (= למי שאינו כהן) לשחוט אותו בכל זאת רק לכהן מותר לזרוק את דמו, חטאת העוף שרק לכהן מותר למלוק אותו כל שכן שרק לכהן מותר לזרוק את דמו. ומכאן שאשה פסולה להזאת את דם חטאת העוף.

*

למדנו במשנתנו - תנופה לא נוהגת בנשים, חוץ ממנחת סוטה ונזירה:

א"ל רבי אליעזר אלעזר לרבי יאשיה דדריה: אמר רבי אלעזר לרבי יאשיה האמורא שהיה בדורו (ולא לרבי יאשיה התנא שהיה גדול וזקן ממנו) - לא תשב על רגליך עד שתאמר לי מנין למנחת סוטה שטעונה תנופה.

קושיא: מנלן? בגופה כתיב! והרי בפרשת סוטה נאמר במפורש שצריך להניף - "וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה אֶת מִנְחַת הַקְּנָאִת וְהִנִּיף אֶת הַמִּנְחָה לִפְנֵי יְהוָה וְהָקְרִיב אֹתָהּ אֶל הַמִּזְבֵּחַ", ומה שאל רבי אלעזר?

תירוץ: כוונתו לשאול מנין שצריך תנופה דווקא ע"י הבעלים = הסוטה, אולי הכהן צריך להניף.

ענה לו רבי יאשיה: **אתיא יד יד משלמים**: נאמר בסוטה "וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה אֶת מִנְחַת הַקְּנָאִת וְהִנִּיף אֶת הַמִּנְחָה, ונאמר בשלמים "וְיָדָיו תְּבִיאֶנָּה אֶת אִשֵּׁי יְהוָה... **לְהִנִּיף** אֹתוֹ תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה", כשם שבסוטה הכהן מניף כך גם בשלמים, וכשם שבשלמים הבעלים מניף כך גם בסוטה, **הא כיצד** זה יתכן? הכהן מכניס את ידו תחת ידי הבעלים ומניף. ומכאן שהסוטה צריכה להניף יחד עם הכהן.

אשכחן סוטה, נזירה מנלן? **אתיא כף כף מסוטה**: נאמר בסוטה "וְנָתַן עַל כַּפֵּיהָ אֶת מִנְחַת הַזָּכָרוֹן", ונאמר בנזיר "וְנָתַן עַל כַּפֵּי הַנָּזִיר", ואנו לומדים בגזירה שווה שכשם שסוטה צריכה להניף כך נזירה צריכה להניף.